

Садова М.А.

Таврійський національний університет імені В.І. Вернадського

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВПЛИВУ ЦІННІСНО-СМИСЛОВОЇ СФЕРИ НА ПРОФЕСІЙНЕ САМОВИЗНАЧЕННЯ ОБДАРОВАНОЇ МОЛОДІ

У статті здійснено аналіз впливу ціннісних орієнтацій на професійне самовизначення обдарованої молоді. Професійне самовизначення учня, студента межується з особистісним вибором життєвого шляху, який аргументується ціннісно-смысловими параметрами юнаків та дівчат.

Нами здійснений аналіз проблеми професійного самовизначення, що описується у працях багатьох відомих науковців: А. Маслоу, Б. Цуканова, Е. Франкла, Є. Клімова, Дж. Холанда та ін.

Нами проаналізовані такі психологічні підходи щодо визначення проблеми: акмеологічний, аксіологічний, ціннісно-мотиваційний.

Акмеологічний підхід за Д. Мобергом описує як особистісний, так і професійний аспект, тому ці дві сторони являються невід'ємним цілим у професійному становленні обдарованої молоді.

Аксіологічний підхід ґрунтується на професійному самовизначенні обдарованої молоді, яка має різні типи обдарувань. Із залежності від інтелектуальної обдарованості ціннісними орієнтаціями на майбутню професію буде саме професія, яка потребуватиме високих інтелектуальних здібностей. Діти із творчою обдарованістю будуть мати аксіологічну потребу до вибору творчої професії, де в основі буде креативність мислення. Діти з академічною обдарованістю будуть найбільш успішні у професійному виборі і у професійному становленні та самореалізації. Отже, їхній психотип адаптований до навчання в різних професійних галузях. Тому жага до знань, мотивація по оволодінню професією буде в основі академічного психотипу обдарованості.

Ціннісно-орієнтований підхід зрівноважує цілі, цінності, здібності, задатки і вибір професії в гармонійну систему, яка функціонально працюватиме. Якщо не закласти в дитини правильний фундамент щодо вибору професії, то важко в подальшому буде реалізовуватись обдарованій молоді у професійній сфері життєдіяльності.

Ціннісні орієнтації обдарованої молоді – одна з основних сфер, яка впливає на професійне самовизначення юнака. Важливою складовою частиною впливу ціннісних орієнтацій на професійне самовизначення є психодіагностика та професійна консультація. Професійне становлення – це довготривалий процес, який може видозмінюватись в процесі життя, тому віднайти в обдарованого учня відправну точку ціннісних орієнтирів щодо вибору майбутньої професії – одне з основних завдань психолога-практика. Варто враховувати цінності-цілі, цінності-норми та цінності-бажання під час вибору професії, адже вони будуть направляти особистість на відповідну модель у поведінці особистості.

Ключові слова: обдарованість, ціннісно-смыслова сфера, професійне самовизначення, аксіологічний, акмеологічний підходи.

Постановка проблеми. Психологія як наука досліджує різноманітні чинники як особистісного, так і когнітивного спрямування, які розкривали сутність ціннісних та духовних властивостей дитини, що впливають на формування обдарованої особистості. Особливого значення набуває проблема ціннісних орієнтацій дітей юнацького віку, які роблять стратегічний вибір професії.

Адже проблема професійного самовизначення – це запорука успіху особистості в подальшій професійній самореалізації. Зі зміною часу змінюються і ціннісні орієнтації молоді. Ті професії, які були актуальними 30 років тому, зараз не мають такого соціального запиту, тому цінності в юнацькому віші щодо професійного самовизначення аргументуються об'єктивними чинниками,

такими як престижність професії та матеріальна забезпеченість щодо професії. Дуже малий відсоток дітей обирають професію за покликанням, адже навчання платне, показники ЗНО можуть не відповідати екзаменаційному рівню прохідного балу, вагомий вплив на вибір професії здійснюють батьки, і таким чином дитина не обирає, а іде туди, куди вона може пройти з балами чи за оплатою щодо навчання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми професійного самовизначення описана у працях багатьох відомих науковців, таких як: Стражнікова І., Моберг Д., Лісчук А., Холанд Дж., Манько В., Косянчук С., Долинська Л., Давідчук А., Волощук І., Вознюк О., Антоненко Т., Мельник М., Ядов В. та ін. Вплив ціннісних орієнтацій на професійне самовизначення молоді вивчали Коваленко Х., Співак О., Людов М., Косел К., Хочшеймер Дж., Алмаці С., Охріменко З., Маслоу А., Клімов Є., Шостром Е.

Мета статті – теоретично дослідити вплив ціннісно-сислової сфери на професійне самовизначення обдарованої молоді.

Виклад основного матеріалу дослідження. За дослідженнями Манько В., Косянчук С., обдарованість є цілеспрямованим процесом розвитку певних задатків та здібностей особистості, що можуть розкритись завдяки створенню сприятливого для розвитку середовища і залученню до діяльності. На основі аналізу психолого-педагогічної літератури можна зробити висновок, що для більшості визначень обдарованості спільною є умова розвитку та успішної реалізації обдарованості лише в діяльності. Можна стверджувати: під час вибору професії, що відповідає обдарованості, такий учень чи студент зможе себе реалізувати як обдарований професіонал [7, с. 235].

У дослідженнях Є. Климова психологія праці включає в себе такі невід’ємні компоненти, які пов’язані з об’єктом та суб’єктом праці, а також суб’єктно-об’єктні та суб’єктно-суб’єктні відносини. Також автор досліджував професійну спрямованість особистості на такі сфери діяльності: «людина – людина», «людина – природа», «людина – знакова система», «людина – творчий образ», «людина – техніка».

Проаналізуємо кожну з відповідно перерахованих систем.

Система «людина – людина» характеризується тим, що майбутні спеціалісти будуть добре вирішувати професійні питання в соціальній сфері – це в першу чергу робота з людьми. Наприклад: педагоги, психологи, лікарі.

Система «людина – природа» включає в себе такі види діяльності, які пов’язані з природою, тваринами. Наприклад: зоотехніки, ветеринари, екологи.

Категорія «людина – знакова система» описує професії з математичним складом. Наприклад: економісти, бухгалтеря.

Категорія «людина – творчий образ» – це творчі професії: артисти, співаки, дизайнери, художники.

Категорія «людина – техніка» характеризується технічними професіями: судноводіння, механізація, інженерія [5, с. 87].

Типологія Дж. Холланда також спрямована на професійну належність. Вона включає в себе такі типи:

1. Реалістичний тип – описує професії маскулінних якостей (чоловічі), адже люди, які відносяться до даного типу, цілеспрямовані, скептичні, конкретні, мало говорять.

2. Інтелектуальний тип характеризується високим рівнем інтелекту до професії.

3. Соціальний тип – повністю відображає сутність категорії «людини – людина» за Е. Клімовим.

Конвенціональний тип повністю відображає сутність категорії «людини – знакова система», за Е. Клімовим.

Підприємницький тип – це сфера бізнесу і грошей.

Артистичний тип – характеризується творчими професіями, як це описує вище Е. Клімов [7, с. 233].

Ціннісні орієнтації під час професійного самовизначення досліджувались багатьма вченими. Зокрема, М. Рокіч розділяє цінності на інструментальні та термінальні. Інструментальні цінності характеризуються тими засобами, методами цілями, за рахунок яких буде досягнута відповідна цінність особистості. Термінальні важливі самі по собі без поставлених на те цілей [13, с. 130].

За нашими дослідженнями ціннісно-сислової сфери в контексті розкриття потенціалу самореалізації доведено, що студенти-першокурсники, які визначаються щодо майбутньої професії, більшою мірою відповідальні дівчата, ніж хлопці. До більш активного саморозвитку належать студенти спеціальності «Менеджмент», на відміну від спеціальності «Психологія». До соціального типу потенціалу самореалізації належать дівчата спеціальності «Психологія». До екзистенційного типу потенціалу самореалізації належать студенти різних спеціальностей [9, с. 40].

За дослідженнями Ш. Шварца, ціннісні орієнтації розділені на відповідні категорії: конформ-

ності, цінності добра, цінності влади, досягнення успіху, безпеки в завтрашньому дні, мотивації (відповідного стимулу), традицій, самостійності, цінності насолоди та задоволення [1, с. 123].

Е. Шостром досліджував самоактуалізацію особистості, яку описував із позиції професійної спрямованості. Автор виділяв такі головні складові частини за досліджуваною проблемою: орієнтація в часі, соціальна підтримка, синергія, креативність, ціннісні орієнтації, гнучкість поведінки, сензитивність, спонтанність, самоповага, самоприйняття, уявлення про природу людини, прийняття агресії, контактності, пізнавальних потреб. Варто зазначити, що відповідні шкали носять суб'єктивний характер, адже самореалізація – це реалізація власних потенційних можливостей. Особистість виступає автором свого власного життя, як стверджувала В. Подшивалкіна [7, с. 235].

Іменитий вчений А. Маслоу – один із перших засновників гуманістичного напрямку, який вважав, що в основі самоактуалізації лежать потреби, які він розмежовував на дифіцитарні цінності та мета-цінності. До дифіцитарних цінностей він відносив: потреби фізіологічного характеру, потреби в безпеці, а до мета-цінностей належать, за його висловлюваннями, потреби в любові, дружбі, самоповазі і самореалізації. Ми акцентуємо увагу на тому, що для професійного самовизначення юнацтва важливо оперувати таким поняттям як потенціал самореалізації, яке виступає межею між самореалізацією як зовнішнім проявом мотивації та самоактуалізацією – внутрішньою мотивацією [8, с. 60].

І. Стражнікова розглядає успішність професійно-особистісного самовизначення обдарованої молоді з певною професійною роллю. Автор описує такі поняття, як персоналізація, персоніфікація із професійним вибором. Таким чином, обдарована дитина ідентифікує свої можливості з відповідною професією, відкриває для себе власні здібності, а потім розвиває їх у професійному становленні [15, с. 99].

К. Косел звертає увагу на домінуючу ціннісну орієнтацію молоді. Дитина, яка відповідально ставиться до діяльності, спочатку навчальної, потім навчально-професійної, буде самодостатньою і впевненою в собі особистістю. Вона керуватиметься домінуючою цінністю щодо своїх академічних здібностей в навчанні. Дитина, яка має страх перед моральною відповідальністю, навпаки, буде уникати ризиків прислуховуватиметься до інших, буде більш конформною, адже,

на її думку, думка оточуючих є кращою, ніж її. Домінуючі цінності в такої невпевненої в собі дитини щодо професійного становлення будуть не суб'єктивними, а конформними [11, с. 83].

Важливою складовою частиною в дослідженні ціннісних орієнтацій обдарованої молоді є свобода вибору професії, Х. за Коваленко. Автор розуміє свободу не як мотив, даність, а як мету, завдання щодо професійного самовизначення. Виходячи із цього, професійне самовизначення обдарованої дитини буде ґрунтуватись на таких особистісних чинниках: самовдосконаленні, саморозкритті, самореалізації, саморозвитку [12, с. 170].

Франкл також досліджував свободу вибору. Автор оперує поняттям «позитивної свободи», тобто наскільки плідно і гармонічно буде відповідати реалізація потенційних можливостей особистості під час особистого вибору. Наприклад, якщо дитина з високим рівнем стресу і тривогою обере не за своєю волею професію ризиконебезпечну, то вона «зламає» себе як особистість. Адже існує таке поняття, як «професійна придатність», і ризик буде антипрофесійною якістю для такої слабкої в подоланні труднощів особистості.

Незважаючи на те, що обдаровані юнаки та дівчата мають високі потенційні здібності до відповідних типів професій, вони можуть бути і занадто самовпевненими, що не дасть їм можливість розкритись і правильно подолати труднощі на своєму шляху. Тому робота профорієнтолога, психолога полягає в тому, щоб вірно визначити ціннісні орієнтації щодо вибору майбутньої професії з урахуванням різних видів обдарованості та індивідуальності особистості [4, с. 174].

Наш багаторічний досвід роботи зі студентською молоддю свідчить про те, що коли професійна діяльність розглядається особистістю як засіб досягнення мети, то навряд чи буде гармонійно розвиватись така особистість у професійному контексті.

С. Алмаці особистісний і професійний вибір описує як невід'ємні складові частини ціннісно-сміслового самовизначення. Він вважає: для того, щоб розвинути професійно-важливі якості особистості, потрібно, в першу чергу, продіагностувати особистісні чинники, які стимулюватимуть до розвитку професійно-важливих якостей, або ж гальмуватимуть їх [9, с. 43].

На думку Ф. Василюка, ціннісні орієнтири щодо майбутньої професії видозмінюються в процесі дорослішання. Дуже добре, коли хоббі перетікає на професійний вибір і професійне становлення обраної професії. Особистість постійно

розвивається і залежно від психотипів може видозмінювати свої професійні уподобання [4, с. 174].

Б. Цуканов досліджував типологію темпераментів і залежно від типів описував коло професійних інтересів і цінностей особистості. Учений зазначав, що холерики дуже непостійні в професії, їм потрібна мотивація найбільше. Через відповідний проміжок часу вони «гаснуть» до обраної професії, тому їм потрібен додатковий стимул як внутрішнього, так і зовнішнього характеру. Холерики емоційно-артистичні, творчі, енергійні комунікативні. Меланхоліки – творчий тип професії, вони чутливі, ранимі. Меланхолічному типу темпераменту протипоказані ризиконебезпечні професії із-за вродженої тривожності і страху перед взяттям відповідальності. Флегматики найбільш стійкі до ризиконебезпечних професій. Цуканов зауважує, що їм найбільш характерні професії з високим рівнем стійкості уваги. Сангвініки – це найбільш адаптивний тип до комунікативних професій і не лише. У зв'язку з тим, що вони легкоадаптивні і комунікабельні, вони можуть реалізувати себе в абсолютно різних професіях і відчувати себе комфортно [5, с. 80].

О. Вознюк досліджувала психологічні компоненти професійного самовизначення обдарованих учнів ліцею, в яких виявила такі складові частини: емоційний, поведінковий, результативний та когнітивний [15, с. 102].

Емоційний компонент перешкоджав юнакам у виборі ризиконебезпечних професій. Поведінковий компонент був стимулюючим чинником щодо активних типів професій. Поведінкова складова частина професійного самовизначення виявляється у правильному прийнятті рішення щодо вибору професії [11, с. 32].

Результативний компонент характеризувався цінністю – ціллю, яка спрямована на результат діяльності. Процесуальний показник при результативному компоненті ніякої ролі не відігравав. Адже в основі – ціннісна орієнтація на результат. Такі випускники шкіл вступають до вищого навчального закладу на одну і ту ж спеціальність по декілька років, поки не досягнуть свого. Учні, які мали домінуючий результативний компонент щодо професійного самовизначення, найбільш цілеспрямовані в житті. Досліджувані з домінуючим когнітивним компонентом щодо професійного самовизначення – це інтелектуали, які люблять вчитись і навчати інших. [2, с. 90].

Із точки зору акмеологічного підходу до вибору професії варто сказати, що акме – це вер-

шина, тобто досягнення у професії найбільшого з можливого.

За дослідженнями А. Щербань, дуже важливо формувати ціннісні установки на досягнення високих позитивних результатів.

Л. Коростильова вважає, що потрібно ставити цілі такими, щоб вони відповідали можливостям особистості, а також співставлялись із тим, наскільки потрібно досягати таких цінностей у професійному самовизначенні і становленні. Автор визначає такі складові частини самореалізації у професійному становленні, як: Хочу, Можу, Треба, Прийняття рішення та Реалізація. Прийняття рішення – це і є професійний вибір. Блоки внутрішньої мотивації: Хочу, Можу, Треба. Зовнішня мотивація – це Прийняття рішення та його Реалізація на практиці [3, с. 74].

Акмеологічний підхід, за Д. Мoberгом, описує як особистісний, так і професійний аспект, тому ці дві сторони являються невід'ємним цілим у професійному становленні обдарованої молоді [14, с. 50].

Аксіологічний аспект професійного самовизначення, за Хочеймером Дж., описується з позиції ціннісно-сислового значення: морального, духовного, важливого, етичного. Аксіологічний підхід ґрунтується на професійному самовизначенні обдарованої молоді, яка має різні типи обдарувань. Залежно від інтелектуальної обдарованості ціннісними орієнтаціями на майбутню професію буде саме професія, яка потребуватиме високих інтелектуальних здібностей. Діти із творчою обдарованістю будуть мати аксіологічну потребу до вибору творчої професії, де в основі буде креативність мислення. Діти з академічною обдарованістю будуть найбільш успішніші у професійному виборі у професійному становленні та самореалізації. Отже, їхній психотип адаптований до навчання в різних професійних галузях. Тому жага до знань, мотивація до оволодіння професією буде лежати в основі академічного психотипу обдарованості [10, с. 25].

За рахунок ціннісних орієнтирів дитина вибудовує своє життя у професійному та особистісному контексті. Цінності виступають як потреби у творчому ставленні до майбутнього професійного вибору, у формуванні професійно-значущих якостей, у моделюванні своїх професійних дій на основі професійного ідеалу [12, с. 171].

Вибір професії обдарованим старшокласником є подією, що впливає не лише на задоволення власною роботою, а й на подальше життя осо-

бистості. На думку А. Маслоу, правильним є той вибір, що веде до самоактуалізації. А можливість самореалізації частіше пов'язують із професійною діяльністю людини [5, с. 124].

Відповідно до традицій психологічної науки професійне самовизначення інтегрує в нерозривній єдності когнітивного, емоційного, поведінкового компонентів, Ці складові частини відіграють важливу роль у становленні компетентності майбутнього фахівця [12, с. 168].

Велику роль у цьому процесі відіграє власний соціальний досвід індивіда, індивідуальні обставини життя. Отримана інформація, що пройшла через призму внутрішнього світу дитини, внутрішніх регуляторів поведінки, оцінюється, критично опрацьовується, трансформується у її самосвідомості. На її основі особистість реалізує засвоєні в суспільстві цінності, норми, правила не автоматично, а у зіставленні зі своїми переконаннями, планами, цілями [8, с. 60].

Від ціннісно-сислової сфери залежить становлення юнаків у професійному та особистісному спектрі.

Ціннісно-орієнтований підхід врівноважує цілі, цінності, здібності, задатки і вибір професії в гармонійну систему, яка функціонально працюватиме. Якщо не закласти в дитини правильний фундамент щодо вибору професії, то важко в подальшому буде реалізовуватись обдарованій молоді в професійній сфері життєдіяльності [2, с. 90].

Ми в кандидатській дисертації досліджували ті психологічні бар'єри (чинники), які гальмують професійне самовизначення та професійне становлення. За нашими дослідженнями було вияв-

лено, що студенти орієнтуються здебільшого на зовнішні об'єктивні чинники щодо вибору професії: матеріальне забезпечення сім'ї, здоров'я, економічна ситуація в країні, безробіття.... Студенти, які здатні у своєму юному віці до саморефлексії, відмічали внутрішні бар'єри: лінь, низький рівень мотивації, страх, тривожність, невпевненість в собі, дезадаптованість, агресію, ізоляцію. Дуже добре, що юнаки та дівчата змогли надавати рекомендації один одному під керівництвом психолога і собі в тому числі, як подолати внутрішні психологічні бар'єри які не дають можливості реалізуватись більш краще, повно у відповідній обраній професії [6, с. 115].

Висновки. Узагальнюючи вищезазначене, варто відмітити те, що ціннісні орієнтації обдарованої молоді – одна з основних сфер яка впливає на професійне самовизначення юнака. Важливою складовою частиною впливу ціннісних орієнтацій на професійне самовизначення є психодіагностика та професійна консультація. Професійне становлення – це довготривалий процес, який може видозмінюватись у процесі життя, тому віднайти в обдарованого учня відправну точку ціннісних орієнтирів щодо вибору майбутньої професії – одне з основних завдань психолога-практика. Варто враховувати цінності-цілі, цінності-норми та цінності-бажання під час вибору професії, адже вони будуть направляти особистість на відповідну модель у поведінці особистості.

Дуже вадливо психологу врахувати внутрішню мотивацію дитини на відміну від зовнішньої і намагатись віднайти рівновагу між об'єктивною та суб'єктивною мотивацією під час вибору професії.

Список літератури:

1. Антоненко Т.Л. Психологічні засади становлення ціннісно-сислової сфери особистості майбутнього фахівця : дис. ... доктора пс. Наук : 19.00.07 / Запорізький національний університет. Запоріжжя, 2019. 401 с.
2. Вознюк О.М. Психолого-педагогічні умови становлення ціннісних орієнтацій як чинник національного виховання учнівської молоді. *Часопис Київського гуманітарного університету*. 2017. № 4. С. 88–92.
3. Волощук І.П. Професійний розвиток особистості в системі її ціннісних орієнтацій. *Вісник Харківського національного ун-ту*. Харків, 2016. № 75. С. 70–74.
4. Давідчук А. Роль ціннісних орієнтацій у структурі самовизначення особистості. *Молодь, освіта, наука, культура і національна самосвідомість : зб. матер. ІХ Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 25-27 квітня 2006 р.)*. Київ : Вид-во Європейського ун-ту, 2016. Т. 3. С. 173–175.
5. Долинська Л.В., Максимчук Н.П. Психологія ціннісних орієнтацій майбутнього вчителя : навчальний посібник для студентів ВНЗ. Кам'янець-Подільський : ФОП Сисин О.В., 2008. 124 с.
6. Косянчук С.В. Формування ціннісно-сислових орієнтацій учнів старшої школи засобами змісту сучасного підручника. *Проблеми сучасного підручника : зб. наук. праць / ред. кол., головн. ред. В.М. Мадзігон ; наук. ред. О.М. Топузов*. Київ : Пед. думка, 2018. Вип. 11. С. 107–120.
7. Манько В.А. Формування ціннісних орієнтацій старшокласників з повних та неповних сімей як чинник збереження їхнього психічного здоров'я. *Вісник Одеського національного університету ім. І.І. Мечникова*. Одеса, 2013. Вип. 24, т. 18. С. 231–238.

8. Охріменко З.В. Методичне забезпечення вивчення стану сформованості професійно-ціннісних орієнтацій учнів до трудової діяльності психологів на етапі оптації. *Вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2015. Вип. 31, т. 5. С. 53–64.
9. Almashi S.I. Value orientation as a basis for the formation of professional competence. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*, II(13), Issue: 26, 2014. P. 38–50.
10. Hochheimer J. L. Communication, Spirituality and the Sharing of Meaning. Published in Martin Fowler, John D. Martin III and John Hochheimer (eds). *Spirituality: Theory, Praxis and Pedagogy*, Inter-Disciplinary Press, Oxford, UK, 2017. P. 21–28.
11. Koessel K. C. The Relationship between Spirituality and Personality. (Ph.D. dissertation). Department of Counseling Psychology and Counselor Education, Western Michigan University, United States, Kalamazoo, Michigan. 2011. 202 p.
12. Kovalenko H., Spivak O., Lyubov M. Psychological well-being of elderly people: the social factors. *Social Welfare: Interdisciplinary Approach*. 2018. 8(1). P. 163–176.
13. Lishchuk A.V. The influence of value orientations on the professional self-determination of high school students. *Psychology: the reality and prospects of future primary school teachers. Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*, II(13), Issue: 26, 2014. P. 123–135.
14. Moberg D.O. Assessing and Measuring Spirituality: Confronting Dilemmas of Universal and Particular Evaluative Criteria. *Journal of Adult Development*. 2012. 9(1). P. 47–60.
15. Strazhnikova I.V. Diagnosis of readiness of high school students of modern secondary school for professional self-determination. *Psychological perspectives: a scientific journal*. 2015. Issue 24. P. 97–107.

Sadova M.A. PSYCHOLOGICAL FEATURES OF THE INFLUENCE OF THE VALUE-SEMANTIC SPHERE ON THE PROFESSIONAL SELF-DETERMINATION OF GIFTED YOUTH

The article analyzes the impact of value orientations on the professional self-determination of gifted youth. The professional self-determination of a student is limited to the personal choice of life path, which is justified by the value and semantic parameters of boys and girls.

We have analyzed the problem of professional self-determination, which is described in the works of many famous scientists: A. Maslow, B. Tsukanov, E. Frankl, E. Klimov, J. Holland and others.

We have analyzed the following psychological approaches to defining the problem: acmeological, axiological, value-motivational.

Acmeological approach according to D. Moberg describes both personal and professional aspects, so these two sides are an integral part of the professional development of gifted youth.

The axiological approach is based on the professional self-determination of gifted youth, who have different types of talents. Depending on the intellectual talent, the value orientations for the future profession will be the profession that will require high intellectual abilities. Children with creative talent will have an axiological need to choose a creative profession, which will be based on creative thinking. Children with academic talent will be most successful in professional choice and in professional development and self-realization. Thus, their psychotype is adapted to study in various professional fields. Therefore, the thirst for knowledge, motivation to master the profession will be the basis of the academic psychotype of talent.

The value-oriented approach balances the goals, values, abilities, inclinations and choice of profession into a harmonious system that will work functionally. If the child does not lay the right foundation for the choice of profession, it will be difficult in the future to realize the gifted youth in the professional sphere of life.

Value orientations of gifted youth, one of the main areas that affects the professional self-determination of young people. An important component of the influence of value orientations on professional self-determination is psychodiagnostics and professional counseling. Professional development is a long-term process that can change in the process of life, so to find in a gifted student a starting point of values for choosing a future profession – one of the main tasks of a psychologist-practitioner. Values-goals, values-norms and values-desires should be taken into account when choosing a profession, because they will guide the individual to the appropriate model in the behavior of the individual.

Key words: *giftedness, value-semantic sphere, professional self-determination, axiological, acmeological approaches.*